

sonló eset, ha termelőként ki van szolgáltatva a felvásárlóknak. Új alapokra kell tehát helyezni az itt folyó termelést.

Az agrárvállalkozó a kitérés lehetőségét kutatva ismerte meg Szalay Istvánt. Kiderült, hogy mindketten ugyanazt az utat gondolják járhatóknak a magyar agrárium felemelésének ügyében.

Sipos István ekkor ismerkedett meg a Szalay doktor vezette Magyar Kisállat-nemesítők Génmegőrző Egyesületével (MGE) által kidolgozott mintafaluprogrammal, amelynek azóta ő is részesevé vált.

– A jóízű hungarikumok fogják megmenteni a magyar vidéket – vallja őszinte hittel a tiszafüredi agrárvállalkozó, Sipos István, aki lelkesen tárja elénk terveit. Tiszafüredi telephelyén fogja szaporítani a gödöllői őshonos fajtákat, melyeket kicsirkeként helyez ki magánházaikhoz nevelésre. Ő biztosítja a takarmányt, szakmailag felügyeli a tartást, végül szerződés szerint átveszi a vágásérett állatot, amelyet saját vágóhídon feldolgozva értékesít.

– Nincs új a nap alatt, korábban ez jól működött, csak a téves és az AFESZ csinálta – mondja.

En persze megfogalmazom az ellenvetést:

– Megváltozott a világ! Az árversenyt hogyan fogja bírni a hipermarketek kínálatával szemben?

– Simán! Most tekintünk el attól a „cssekélyeségtől”, hogy a háztáji baromfi húsnak, tojásának minősége nagyságrenddel jobb, mint a fonyadt dán gumicsirkéé. Árban is versenyképesek tudunk lenni! Ma 600 forintért veszi át tőlem a kereskedő a libamáját kilónként, amelyet aztán 6000 forintért látok viszont az üzletben. Ki kell hagynunk a láncékeskedőket, és mindjárt jó áron tudjuk adni a jó árut! Ezzel kiegészítő jövedelmet tudok biztosítani akár száz környékbeli családnak is. Minden megvan hozzá: ólak, szaktudás, motiváció. Akár ökológiai gazdálkodást is lehetne folytatni. Sok erre alkalmas cigány családot is bevonok majd.

– Akkor talán munkahelyteremtő támogatást is kaphat – fűzöm hozzá, de Sipos István csak legyint:

– Értelmes munkahelyek teremtésére, úgy tünik, ilyet ma nehéz szerezni Magyarországon. Mindig ott van a pályázati kiírásokban: kivétel mezőgazdasági termelés, feldolgozás. Hát, a jóisten áldja meg őket, mi a csudát lehetne csinálni Tiszaszőlőson? Nap-elemgyárat? Monitor-összeszerelőt? Földműveseket? – kérdezi keserűen, majd ismét Szalay doktor veszi át a szót.

– Pedig lenne abban fantázia, hogy az értelmetlen közmunkaprogramok, tanulmányírások helyett ilyen fejlesztésekre csoportosítsanak át néhány százezer forintot. A gödöllői génbankra alapozva ugyanis a leghátrányosabb helyzetű kistérségek mindegyikében alakulhatna egy-egy olyan tenyészet, amelyet Sipos István tervez: a szegény családok jó része ellátható lenne háztájihoz való csibékkel. Részben saját élelmiszerekre használhatnák, részben jövedelemszerzésre. Uniósi prioritás, hogy a környezeti, illetve ökológiai gazdálkodás, a munkaintenzív minőségi élelmiszer termelése és feldolgozása jelentheti a mezőgazdaság számára azt az irányt, amellyel meg lehetne előzni a vidéki életforma pusztulását. Ehhez Magyarországnak minden adottsága megvan.

– Itt állunk a kapuban évek óta, de nem tudunk belépni, mert jelenleg hiányoznak a gazdaságos háztáji termelés feltételei – mondja keserűen az igazgató. Kiderült, egyszerű akadályokról van szó. Nincs megoldva a tenyésztés, a tenyészállatok eljuttatása a házakhoz, nincs megoldva a takarmányozás, a felvásárlás, és a feldolgozás. Mindehhez komplex termelési rendszert kellene kidolgozni, tudományos alappal. A kutatóintézet több, a témában érdekelt egyetemmel és vállalkozóval közösen létre is hozott egy konzorciumot, és el is készített egy tervet az elképzelt háztáji program kidolgozására. A százötven oldalas dokumentáció azonban évek óta nem kap sem állami támogatást, sem pályázati forrást. Nem írnak ki pályázatot, amelyen a konzorcium elindulhatna. Vajon miért nem? – tettem föl a kérdést a szakértőnek, illetve a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek. Kimerítően részletes válaszok érkeztek az illetékes főosztályvezetőktől, melyeknek summázata, hogy minden a legnagyobb rendben van. Bőséges pályázati források állnak rendelkezésre mindenre, amire kell. Kutatásra, fiatal kutatók támogatására is évről évre több jut, a génmegőrzés is kellően finanszírozott, a szükséges rendeletek is készülöben vannak a szakmai szervezetek bevonásával, és sorolhatnánk. A minisztériumi válaszokat megmutattam Szalay Istvánnak, aki lefordultával minden második állítás mellé odaírt pirossal annak cáfolatot. No comment. Be kellett látnom, itt és most nem fogok tudni igazságot tenni. Három ténnyel azonban nehéz figyelmen kívül hagyni. Az őshonos fajták megmentésére szakosodott gödöllői kutatóintézet évek óta a léteért küzd, egy éve felére csökkentették a költségvetési finanszírozását. A másik tény, hogy évek óta egyetlen pályázatot sem indultatott a konzorcium, mert az őshonos magyar baromfifajtákkal kapcsolatos kutatás és a háztáji gazdálkodás újjáélesztése egyetlen uniósi pályázatba sem fért bele. A harmadik szomorú igazság: a tiszaszőlősi kistérségben a munkanélküliségi helyzet változatlan.

Van lóp vagy nincs lóp Dunakeszin?

Ütközőzóna

Sokaknak fontos a dunakeszi tőzegláp. A mellette álló Auchan áruháznak a terület a fontos, hiszen ebbe az irányba bővítené épületeit és parkolóját. A környezetvédők ezzel szemben a lóp és a központjában lévő két tőzegtó állapotát őriznék meg. Az biztos, hogy ez a zsebkendőnyi felület olyan változatos élővilágnak ad otthont, amelyet nem is feltételeznénk néhány méterre Budapest határától.

FOTÓ: MII-MÓHAI BALÁZS

Tőzegtó a dunakeszi Auchan áruház mellett. A környezetvédők és a civilek attól tartanak, hogy az áruház tervezett bővítése veszélyezteti a lópilvát

■ MOLNÁR CSABA

A lig ériünk ki a fűvárosból, máris leállítjuk az autót egy mellékútnál. Innen gyalog megyünk tovább, ami korántsem egyszerű a hirtelen lecsúszott hóban. Előttünk bozótos. Amint elindulunk az egyik kavicsbányát partján emelkedő homokterasz-maradványon, előtűnik a tó. Mintha nem is horgászatnyáktól, országutaktól, bevásárlóközponttól néhány méterre sétálnánk. Leereszkedünk a töltes oldalán, és a természetben találgat magukat. A hóval borított terület közepén lévő befagyott tó olyan nyugalmat áraszt, hogy állhatna nemzeti parkban is. Víznövények hajtásai nyúlnak a jég fölé, a fákon télvíz idején is madarak pihennek. Sokan a természeti környezet kedvéért (együttel a város környékének közelsége miatt) állandó lakhelyüknek választották a korábban csak hétvégi házként használt horgászatokat.

Evek óta szerepelnek a hírekben a dunakeszi tőzegtavak, az utóbbi hónapokban főként azért, mert a közeli Auchan áruház a helyükre akar új épületeket és parkolókat építeni. Az építkezés véltéhen az élőhely pusztulásával járna, ezért számos környezetvédő szervezet egyeztetés megakadályozni a beruházás megvalósulását. Tiltakozó akciók szervezésében kihasználják a technika adta új lehetőségeket. Honlapjukon látványos animációk mutatják be a lóp jelenlegi és megjósolható jövőbeni állapotát a Google térképszolgáltatásán elérhető műholdképek segítségével. A Youtube videomegosztó oldalra rövidfilmeket töltek fel, az Iwiv, a Facebook és más közösségi oldalakon pedig igen sikeres figyelemfelhívó kampányt folytattak. Mésziamegjelöléseikkel fáképen hagyták a másik oldal képviselőit, akik láthatóan nem készültek föl az ilyen erőtlen ellenállásra. Az ügyvel kapcsolatban megkerestük az Auchan áruház képviselőit is, de ők nem kívántak nyilatkozni február közepére tervezett sajtóközleményükön.

Amint lapunk megírta, a jelenlegi állás szerint egyelőre nem terjeszkedhet az Auchan, hiszen a másodfokú bíróságtól eljárt Országos Környezetvédelmi, Vízügyi és Természetvédelmi Főfelügyelőség megtagadta az építkezéshez szükséges vízügyi engedély kiadását. A kérést vizsgálatok után első fokra, de a Középduna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség ugyancsak elutasította az engedély kiadását. Így a tulajdonos nem építhet a helyszínen.

A beruházók és a környezetvédők nem értenek egyet abban, hogy milyen érték veszne el a tavak eltűnésével.

– A dunakeszi tőzegláp területének a tőredéke, mintegy tizenöt hektár maradt meg – mutatja Kriska György biológus, az Fővárosi Lőránd Tudományegyetem oktatója. – Két láptó található itt, körülöttük tőzegpáfrányos lóp és lápi fűzések alakultak ki. A szárazabb részekben árvalányhajas homokpusztagyepet, ahol pedig több a nedvesség, ott kékerperjes lópilvák találunk. Az élőhely tehát mozaikos szerkezetű.

Éppen e mozaikos jelleg ad fegyvert a terület beépíthetőségért küzdők kezébe. Ők ugyanis aszák érvelnek, hogy a területen nincs lóp. Ezt az álláspontot látszik erősíteni egy korábbi talajtan vizsgálat, amely nem talált tőz eget a talajban. Kriska szerint azonban amikor a talajtan vizsgálatokat végezték, nem az élőhely lápos részein, hanem a homokpusztagyepetek förték. Ezeken a helyeken – nyilvánvaló módon – nem mutattak ki tőz eget a talajban. A környezetvédők megbízásából ugyancsak talajvizsgálatokat végeztek. Igyekeztek ugyanazoktól a helyektől is mintát venni, amelyeket a másik szakértő megjelölt a szakvéleményéhez csatolt térképen. A biológus elmondása szerint azonban több ilyen helyet meg sem tudtak közelíteni, mert mellig érv víz volt a területen. Az ügyben bírósági eljárás folyik, a jövő nemzedék országgyűlési biztosa pedig arra készül, hogy jelentést ír a rendelkezésre álló iratok alapján, és a lóp léte mellett érvelve beperso- lódhat az eljárásba. Ahol a környezetvédők által megjelölt szakértő mintát vett, ott egy méter és százhatvan centiméter közötti vastagságú tőzegréteget találtak.

A tőzeg a lápi növényzet elhalt részeiből alakul ki. A folyamat olyan lassú, hogy évente mindössze egy milliméterrel vastagszik a réteg. A tőzeg vastagságát vizsgálva így megállapíthatjuk a lóp korát, amely Dunakeszin a környezetvédők talajvizsgálatai alapján ezer–hátszáz évre tehető. A klímakutatásban is használják a tőzeg vizsgálatát. Ha nedves volt az éghajlat évszázadokkal, évezredekkel ezelőtt, a vízbirtottság miatt intenzívebb lehetett a tőzegrétegződés.

A tőzegrétegződés nem kizárólagos feltétele a lóp minősítésének, de a törvény szerint ennek meglete esetén nincs szükség további vizsgálatokra. Ez esetben a terület autómű- kusan védett lesz. A lópilvát erőtlenül a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalása is, amely megállapítja, hogy a terület nagy részének állandó vízbirtottsága és a tipikus lápi életközösségek meglete arra utal, hogy a tőzegtavak lópilvát alkotnak.

Ma tehát a dunakeszi lópilvát Budapest északi határa, az autókút, az Auchan áruház és a

kavicsbányatavak veszik körül. A táj a kiskunsági homokvidék északi nyulványának része, amely homokterasz formájában éri el a Duna vonalát Vác térségében. A dunakeszi lópilvák korábban igen nagy kiterjedésű volt, a kilencvenes évek elején még léteztek azok a tőzegpáfrányos lópok és lópilvák, amelyek a Magoródi-pataktól szegélyezték. Ezek döntő többségét azonban felszámolták tizenkét évvel ezelőtt az M0-s út építéskor.

A dunakeszi élővilág pusztulása esetén száz–százötven millió forint természetvédelmi kár keletkezne. Nem a tőzegráfrány a terület egyetlen ritka, védett növénye. Nő itt bugás sás és reuce; a lópilvák között található réteken is ezrelve fordulnak elő ritka növények, például a budai imola vagy az árvalányhaj. Több mint ötven védett madár fordul elő a területen, például a jégmadár, a szürke gém és a kis vöcsök, amelyek többsége itt is fészkel. A madarak akár túl is elhath, ha a lópilvát beépítik, hiszen könnyedén eljuthatnak nagy távolságra is. Nem reménykedhetnek azonban ebben a hullók és a kételtűk. Gyakori a lópilvát a kockás sikló és a vízisikló, a legjellegzetesebb hullók azonban a mocsári teknős, amelynek stabil állománya él a tavakban.

A lópilvág létfeltétele a szennyezettség hiánya. A lópilvástól kifelé haladva terülnek el a homokpusztagyepet, amelyek afféle ütközőzónaként szigetelik el a terület lópilváját a szennyezetstől. A lópilvást megszüri az Óceán-árokból a talajba szivárgó nitrogén- és foszfátszennyezettség, így az nem éri el a magterületet. A cserjék mellett sétálva a szűrőhatás igen hatékonyan tűnik. A bozótos olyan sűrű, hogy a peremétől egy méterre is alig lehet belátni. Arra pedig gondolni sem lehet, hogy áthatoljunk rajta, pedig most nincsenek levelek az ágakon.

– Bár a terület kis kiterjedésű, megvan körülötte az a védőzóna, amelyet ha érintetlenül hagynak, a degradáló hatások nem érik el a lópilvát – mondja Kriska György. – Ha meghagynánk a területet jelenlegi állapotában, az nem csupán néhány évtizedig, hanem akár évszázadokig biztosíthatná a lóp fennmaradását.

Az észak-pesti régióban nincs máshol a dunakeszi lópilvát hasonlítható élőhely. Magyarországon a múltban a lópilvát tlyomány többségét elpusztították. Míg Európában a hajdanvolt lápi élőhelyek kétharmada tűnt el az emberi tevékenység következtében, nálunk ez az arány kilencvenhét százalékra tehető. Hazánk egykori vizes élőhelyekből való gazdagságát jelzi, hogy a megmaradt három százalékkal sem mi vagyunk Európában a legszegényebbek lópilvákban. A budapesti régióban és a Pesti-síkságon azonban végtelenen csökkent a lópilvák száma, így minden megmaradt folt védelemre érdemes.

Magas széntartalma miatt valamikor tőzeglópilvágként hasznosították a tőz eget. Finnországban például, amely rendkívül gazdag lópilvákban, nagyrészt ma is tőzegtüzelési erőművekben állítják elő az elektromos energiát és a hőt. Ez az energiatermelés igen környezet-szennyező, hiszen csatgyű, mint a fosszilis tüzelőanyagok elégetésekor, a tőzeg eltűlése után is szén-dioxid keletkezik, amely hozzájárul a globális felmelegedéshez. Délkelet-Ázsiában a lópilvát felegetése az utóbbi tizenkét évben jelentősen megnövelte a légkör szén-dioxid-tartalmát. A dunakeszi lópilvát kibányászott tőz eget azonban nem annyira égetésre, mint inkább talajjavításra használták. Az utóbbi évtizedekben azonban a természetvédelmi gondolkodás megváltozásával előtérbe került a tőzeglópilvát védelme, hiszen a kutatók felismerték, példátlanul gazdag élővilágnak adnak otthont.

A dunakeszi lópilvát sora véltéhen még nem dől el véglegesen. Most úgy tetszik, a lópilvát megmaradásáért küzdők nyernek, de egy újabb környezetvédelmi hatósági döntés megingatja a fejé tetejére állhat mindent.